

LEJLA GAZIĆ

SULEJMAN BAJRAKTAREVIĆ I NJEGOV RAD
U OBLASTI ORIJENTALISTIKE

Sulejman (Nazifa) Bajraktarević rođen je 3. septembra 1896 godine u Gornjem Vakufu. U svom rodnom mjestu završio je osnovnu školu, a onda odlazi u Istanbul gdje pohađa srednju školu. U vremenu od 1909—1913. godine završio je pet razreda gimnazije (Istanbul sultanisi), da bi zatim, u školskoj 1913/14. godini završio sva tri razreda (classes préparatoires) francuskog koledža St. Michel u Istanbulu. Želio je da poslije završenog školovanja u Istanbulu nastavi studij orijentalnih jezika u Parizu. Međutim, izbijanje prvog svjetskog rata onemogućilo je njegove želje, te je, vrativši se u domovinu, pohađao i završio trgovačku akademiju u Sarajevu (1914—1917) i odslužio vojni rok. Poslije rata odlazi u Beč na studije svjetske trgovine (Hochschule für Welthandel) gdje je diplomirao 1922. godine, što će mu kasnije biti priznato kao ekvivalent završenog Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (nostrifikacijom diplome 1952. godine).

Vrijeme od 1922. do 1948. godine Sulejman Bajraktarević je proveo u Zagrebu radeći u komercijalnom zvanju, ali je i dalje razvijao i njegovao svoju ljubav za orijentalne jezike i pratio razvoj orijentalistike kod nas i u svijetu. Na tom polju on je dosta sarađivao sa svojim stričevićem Fehimom Bajraktarevićem koji je bio profesor na Katedri za orijentalne jezike Filološkog fakulteta u Beogradu i čiji mu je veoma plodni rad iz oblasti orijentalistike omogućavao da stalno bude u toku orijentalističkih istraživanja u zemlji i svijetu.

Zanimajući se za istraživanja na polju orijentalistike, Sulejman Bajraktarević je 1933. godine poduzeo jedno duže putovanje po Bliskom istoku, pri čemu je obišao važnije centre tog područja: Istanbul, Izmir, Alep, Bejrut, Damask, Tel Aviv, Jerusalem, Kairo i Aleksandriju.

Sredinom 1948. godine Sulejman Bajraktarević, iako već u 52. godini života, ostavlja posao ekonomiste i potpuno se okreće orijentalistici, te počinje sa radom u Orijentalnoj zbirci Jugoslavenske

akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Do početka 1949. godine on radi u svojstvu administrativnog manipulanta, od 1949. do aprila 1953. u zvanju asistenta, od 1953. do početka 1959. u zvanju stručnog suradnika, te od 1959. do kraja 1965. u zvanju višeg stručnog suradnika i rukovodioca Orijentalne zbirke. Iako je krajem 1965. godine otišao u penziju, on i dalje ostaje da radi honorarno na istom poslu sve do 31. jula 1969. godine kada se definitivno povlači.

Rad u Orijentalnoj zbirci u kojoj je kroz sve ove godine bio samostalni rukovalac i njen jedini radnik, odvijao se, zbog prirode posla, u tri smjera:

- naučni i stručni rad,
- arhivistički rad,
- administrativni rad.

Naučni i stručni rad Sulejmana Bajraktarevića veže se prvenstveno za obradu rukopisa Orijentalne zbirke i za istraživački rad u arhivima širom Hrvatske.

U vezi sa radom na obradi rukopisa treba posebno istaći njegovu studiju pod naslovom »Ottenfelsova orijentalistička zbirka u zagrebačkom Državnom arhivu«* u kojoj je opisao najvrednija rukopisna djela ove bogate zbirke. Među njima je i rukopis Firdusijeve *Šahname* iz 1573. godine, iluminiran sa 20 prekrasnih minijatura. Ovom djelu posvećen je i njegov rad »Iz riznice perzijskih minijatura u zagrebačkom Državnom arhivu«. U knjizi »Minijatura u Jugoslaviji« S. Bajraktarević je obradio izvjestan broj iluminiranih kodeksa iz Orijentalne zbirke i zagrebačkog Državnog arhiva, a napisao je i enciklopedijski članak »Orijentalni rukopisi i knjige« u Enciklopediji likovnih umjetnosti.

U svom istraživačkom radu Sulejman Bajraktarević je obilazio mnoge arhive i franjevačke samostane u Hrvatskoj, te pregledao i obrađivao njihove fondove turskih dokumenata. Tako je nastao veći broj njegovih radova u kojima su obrađeni turski dokumenti u Arheološkom muzeju, Gradskoj biblioteci i Kaptolskom arhivu u Splitu, franjevačkim samostanima na Visovcu, u Makarskoj i Živogošću, te Državnom arhivu u Zadru i Dubrovniku.

Sulejman Bajraktarević je temeljito poznavao i stari i savremeni turski jezik, a služio se i arapskim i perzijskim. Od evropskih jezika dobro je govorio i pisao na njemačkom i francuskom, a u stručnoj literaturi služio se još i engleskim, ruskim i bugarskim. Ovako široko poznavanje stranih jezika omogućilo mu je da napiše više prikaza djelâ i časopisâ iz oblasti orijentalistike, kao i prevod jednog rada Fehima Bajraktarevića, pisanog na njemačkom jeziku, koga je S. Bajraktarević objavio pod naslovom »Tursko-islamska kulturna baština Južnih Slavena«.

* Vidi bibliografiju radova u prilogu.

Sulejman Bajraktarević je dao i jedan sažet pregled savremene turske književnosti koji, nažalost, nije štampan, ali je u dva dijela bio pročitana u emisijama »Književni prilog« Radio-Zagreba, 1954. godine.

Treba spomenuti još i to da je Sulejman Bajraktarević pisao recenzije za naučne radove iz oblasti orijentalistike, da je pregledao privatne orijentalne biblioteke O. Sokolovića iz Sarajeva (koju je kasnije otkupila Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu), A. Mustajbegovića iz Bugojna, iz koje su neki rukopisi otkupljeni za Ori-jentalnu zbirku JAZU u Zagrebu i kolekciju orijentalnih rukopisa dra B. Božića u Hvaru.

S. Bajraktarević je također saradivao sa naučnim i stručnim radnicima mnogih ustanova iz oblasti nauke i kulture, a bio je svo-jevremeno i član Nacionalnog komiteta za orijentalistiku pri JAZU, član Historijskog društva SR Hrvatske i član Društva nastavnika sveučilišta, visokih i viših škola i suradnika naučnih ustanova SR Hrvatske.

O njegovom radu pisano je i u našoj i stranoj štampi, pa je tako u zagrebačkom listu »Vjesnik« (9. VIII 1960) zabilježeno pri-znanje berlinskog orijentaliste R. Hartmanna izrečeno studiji »Ot-tenfelsova orijentalistička zbirka u zagrebačkom Državnom arhivu« koja je prikazana u časopisu »Orientalische Literaturzeitung« (br. 5—6, 1960. godine). Iste godine je u okviru članka dra Ivana Esiha *Pohvale sarajevskim orijentalistima* (»Oslobođenje«, 12. IX 1960) iz-neseno pohvalno pisanje poljskog naučnika J. Rajhmana o radu Ori-jentalnog instituta u Sarajevu i o Sulejmanu Bajraktareviću, orijentalisti iz Zagreba. Dr Ivan Esih je također jedan dio svog članka *Zagreb — orijentalističko središte* u »Zagrebačkoj panorami« (br. 9—10, 1964) posvetio ličnosti i radu Sulejmana Bajraktarevića.

Arhivistički rad S. Bajraktarevića vezan je za sve arhivske poslove u Ori-jentalnoj zbirci JAZU u Zagrebu, od nabavke arhi-valija do njihovog uvođenja u evidencije, smještaja, te davanja po-trebnih obavještenja o pojedinim dokumentima za posjetioce Zbirke i naučne radnike koji su dolazili da u njoj rade.

Sulejman Bajraktarević je također dosta bio angažovan admi-nistrativnim radom, jer je, kao jedini radnik u Ori-jentalnoj zbirci, morao da obavlja i sve administrativne poslove: da vodi prepisku sa ustanovama i pojedincima u zemlji i inostranstvu, da se stara o nabavci knjiga i časopisa, da daje izvještaje o radu i donosi pla-nove rada u Zbirci, da vodi brigu o čuvanju, restauraciji i korićenju bibliotečkog i arhivskog fonda, te da obavlja i druge tekuće poslove administrativne prirode.

Umro je 20. marta 1977. godine u Zagrebu.

Iako se Sulejman Bajraktarević, sticajem okolnosti, dosta ka-sno potpuno posvetio orijentalistici i orijentalističkim istraživanjima, ipak, popis njegovih radova iz ove oblasti sadrži 17 radova u izda-

njima, jedan prevod i 6 prikaza. To su, hronološkim redom, slijedeći radovi:

1. *Kratak osvrt na istorijat Orijentalne zbirke Jugoslavenske akademije u Zagrebu*. Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom II, Sarajevo 1952, str. 515—517.

2. *Turski dokumenti u splitskom Arheološkom muzeju i u Franjevačkom samostanu na Visovcu*. *Starine* 44, Zagreb 1952, str. 25—63.

3. *Turski dokumenti Gradske biblioteke i Kaptolskog arhiva u Splitu*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 57, Zagreb 1953, str. 141—146.

4. *O razvitku Orijentalne zbirke Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 57, Zagreb 1953, str. 147—154.

5. *Izveštaj o proučavanju turskih dokumenata u Franjevačkom samostanu u Makarskoj 1952. godine*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 59, Zagreb 1954, str. 9—13.

6. *Turski dokumenti Državnog arhiva u Zadru*. Arhivski vjesnik I, 1, Zagreb 1958, str. 594—596.

7. *Jedan značajan turski dokumenat o pobuni u Makarskoj g. 1621*. (Zusammenfassung: Eine charakteristische Türkische Urkunde über einen Aufstand in Makarska im Jahre 1621). Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 2, Zagreb 1959, str. 69—74.

(Sa faksimilom i prepisom dokumenta).

8. *Ottenfelsova orijentalistička zbirka u zagrebačkom Državnom arhivu*. (Zusammenfassung: Die Baron Ottenfels'sche orientalistische Sammlung im Zagreber Staatsarchiv). Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 2, Zagreb 1959, str. 75—130.

(Sa 23 ilustracije).

9. *Iz riznice perzijskih minijatura u zagrebačkom Državnom arhivu*. Bulletin, god. VII, br. 1, Zagreb 1959, str. 44—52 i 76.

10. *Spor između Dubrovačke republike i turskog zakupnika skele u Vacu u vezi s trgovinom kožama*. (Zusammenfassung: Rechtsstreit zwischen der Republik Dubrovnik und dem Türkischen Steuerbezirksintendanten in Vác betreffs der Abgaben im Häutehandelsverkehr). Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 3, Zagreb 1960, str. 343—371.

(Sa faksimilom i prepisom fermana).

11. *Turski dokumenti Franjevačkih samostana u Živogošću i u Makarskoj*. (Zusammenfassung: Türkische Urkunden der Franziskanerklöster in Živogošće und Makarska). Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 4, Zagreb 1961, str. 383—392.

(Sa dva faksimila i dešifrovana prepisa).

12. *Acta Turcica Državnog arhiva u Dubrovniku*. (Summary: Acta Turcica of the State Archives in Dubrovnik). Arhivski vjesnik IV—V, 4—5, Zagreb 1961—1962, str. 351—359.

13. *Hrvatska. Orijentalni rukopisi i knjige*. Enciklopedija likovnih umjetnosti 2, D-Ini, Zagreb 1962, str. 629—630.

14. *Izveštaj o istraživačkom radu na orijentalnim rukopisima u Hvaru i turskim aktima u Dubrovniku*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 69, Zagreb 1963, str. 227—235.

15. *Nepoznati podaci o J. Hammeru, piscu historije Osman-skog carstva*. Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 5, Zagreb 1963, str. 371—376.

16. *Minijatura u Jugoslaviji*. Muzej za umjetnost i obrt — Zagreb. Zagreb, april—juni 1964. S. Bajraktarević je obradio kataloške jedinice broj: 126, 128, 129, 131, 132, 134 i 135.

17. *Izveštaj o istraživačkom radu na turskim ispravama Državnog arhiva u Dubrovniku i o studijskom boravku u Istanbulu*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 72, Zagreb 1968, str. 283—297.

(Sa jednim faksimilom).

Prevodi:

1. Fehim Bajraktarević, *Tursko-islamska kulturna baština Južnih Slavena*. (Preveo s njemačkog Sulejman Bajraktarević). Moćnosti 4, Split 1966, str. 3—12.

Prikazi:

1. Hamid Hadžibegić, *Kanun-nama sultana Sulejmana Zakonodavca iz prvih godina njegove vlade*. (Glasnik Zemaljskog muzeja IV—V, 1950, str. 295—381). Historijski zbornik IV, 1—4, Zagreb 1951, str. 359—360.

2. *Islâm Ansiklopedisi. Turska redakcija Leidenskog izdanja Enciklopedije Islama*. Sveučilišni list, godina II, broj 34, Zagreb, 23. XI 1951, str. 3—4.

3. Koray Enver, *Türkiye tarih yayınlari bibliografyasi 1729—1950*. (Ankara 1952, 8°, XII + 548 str.). Historijski zbornik V, 1—2, Zagreb 1952, str. 212—214.

4. *Prikaz časopisa turskog Historijskog društva u Ankari »Belleten«-a (6 godišta — od 1951—1956)*. Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 3, Zagreb 1960, str. 505—530.

5. *Prikaz časopisa turskog Historijskog društva u Ankari »Belleten«-a (5 godišta — od 1957—1961)*. »Belleten«, *Türk Tarih Kurumu, Ankara. Nastavak prikaza*. Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 4, Zagreb 1961, str. 555—580.

6. Werner Ernst, *Die Geburt einer Grossmacht — Die Osmanen (1300—1481). Ein Beitrag zur Genesis des türkischen Feudalismus*. (Akademie—Verlag, Berlin 1966, 358 str. uklj. 7 geogr. karta. v8°). Arhivski vjesnik, XIII, 13, Zagreb 1970, str. 515—519.

S u m m a r y

SULEJMAN BAJRAKTAREVIĆ AND HIS WORK IN THE AREA OF ORIENTAL STUDIES

Sulejman Bajraktarević was born on September 3, 1896 at Gornji Vakuf. He was educated in his native town, then in Istanbul and Sarajevo, and in Vienna he studied international trade, where he graduated in 1922.

Till 1948 he worked in his profession, but throughout that period his interest for oriental studies developed, and he followed closely the development of oriental studies in our country and the world.

In 1948, at the age of 52, Sulejman Bajraktarević left the job of an economist, to devote all his time to oriental studies. He began to work at the Oriental collection of the Yugoslave Academy of Science and Art in Zagreb, where he was to remain its only specialist till July 31, 1969.

Because of the nature of the work, Sulejman Bajraktarević directed his research in three directions:

- research primarily concerning the work on the manuscripts and archives in Croatia,
- archive work in connection with the collection and
- all kinds of administrative work.

Sulejman Bajraktarević died on March 20, 1977 in Zagreb.

The list of works of S. Bajraktarević from the area of oriental studies consists of 17 papers in the publications, one translation and six reviews, which have been given here in chronological order.